

# Švenda-Radeljak, Ksenija. Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva

---

Hadrović, Merien

Source / Izvornik: **Knjižničarstvo : glasnik Društva bibliotekara Slavonije i Baranje, 2018, 22, 231 - 234**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:206:631585>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**



Repository / Repozitorij:

[RGISKO - Repository of the City and University Library Osijek](#)



**ŠVENDA-RADELJAK, KSENIJA. OBRAZOVANJE I STATUS  
KNJIŽNIČARA U HRVATSKOJ DO UVOĐENJA STUDIJA  
BIBLIOTEKARSTVA. ZAGREB, PRAVNI FAKULTET, 2018.**

**Merien Hadrović**  
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku  
Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek  
[merien@gskos.hr](mailto:merien@gskos.hr)

Broj  
bibliografske  
jedinice

**330**

Ksenija Švenda-Radeljak, knjižničarka u Knjižnici Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu 2012. godine obranila je doktorsku disertaciju „Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva“ iz koje je proizašla i ova knjiga.

U prvom poglavlju autorica donosi terminološka razjašnjenja i teorijske pristupe pojmovima profesija, poluprofesija i zanimanje. Navode se neki od problema profesije od kojih je prvi problem prevladavajućeg utjecaja posredničkog tipa kontrole unutar profesije tijekom kojeg državna tijela ili osnivači imaju glavnu ulogu u utvrđivanju pružanja usluga i kvalitete poslovanja. Drugi je problem nevidljivost profesije kojim autorica naglašava neupućenost šire javnosti složenost poslova knjižnice čime se lako ocjenjuje i prosuđuje knjižničarska profesija.

Drugo poglavlje donosi pregled početaka razvoja knjižničarske profesije u Hrvatskoj u razdoblju od 1875. do 1918. godine, društveno-političke prilike tog vremenskog razdoblja te ustroj i funkcioniranje knjižnica diljem Austro-Ugarske. Kao početak modernog knjižničarstva u Hrvatskoj zabilježen je osnutak i razvoj Kraljevske Sveučilišne knjižnice u Zagrebu te regulacija statusa i pitanja profesionalnog obrazovanja.

Treće poglavlje prikazuje društveno-političke prilike i razvoj knjižničarske profesije u međuratnom razdoblju i tijekom II. svjetskog rata. O ovom poglavlju autorica donosi uvid u vrste knjižnica koje su u djelovale na području Hrvatske u navedenom razdoblju, također navodi nedostatak relevantnih izvora bilo pravnih ili povijesnih te se kao glavnim izvorom informacija pretežno služi knjigom J. Badalića „Javne knjižnice u Savskoj banovini“, koja se odnosi na veći dio kontinentalne Hrvatske. Kako bi izvori bili potpuni za današnje područje ukazuje na nedostatak literature koja bi bila nudila informacije za Primorsku banovinu, odnosno područje današnje Dalmacije. Drugi dio

ovog poglavlja odnosi se na profesionalni razvoj i status knjižničarki i knjižničara do početka II. svjetskog rata koje je kako navodi autorica u tom razdoblju bilo unazađeno što je moguće dijelom „zahvaliti“ ekonomskoj krizi, nedostatku zakonske regulative te dioba financija na područje današnje Hrvatske i nekadašnje Kraljevine Srbije. Kao jednu od prvih mjera za poboljšanje statusa, autorica navodi da su knjižničari vidjeli u obliku donošenja „Zakona o knjižnicama“ koji je za sobom trebao povlačiti i izmjene u zakonima svih osnivača (sveučilišta, škole, općine...), a za oformljivanje istog angažirali su se knjižničari okupljeni u strukovno udruženje – Društvo bibliotekara Jugoslavije (DBJ). Uslijedili su i prijedlozi financiranja pučkih, narodnih knjižnica koje su bile u nepovoljnijem položaju od sveučilišnih te se u skladu s time tražilo izjednačenje financiranja i plaćanja djelatnika knjižnica. Broja knjižnica i broj profesionalnih djelatnika porastao je s nastankom i jačanjem Kraljevine Jugoslavije. Porastom broja djelatnika raste i svijest o nužnosti udruživanja u stručna tijela, donošenja jedinstvenih akata poslovanja te se razumijevanjem zajedničkih problema 1929. u Beogradu održava „I. konferencija bibliotekara“ na kojoj je dogovoreno osnivanje udruge knjižničara iz cijele zemlje. Uslijedio je i „I. kongres Društva jugoslavenskih bibliotekara“, razvoj Sekcija Beograd, Zagreb i Ljubljana, izrada „Nacrta pravila za stručno obrazovanje bibliotekara“. U razdoblju Nezavisne Države Hrvatske autorica kao glavnu okosnicu razvoja knjižničarstva u ovom razdoblju navodi osnivanje Hrvatskog bibliotekarskog društva koje predlaže nacrt zakona pod nazivom „Nacrt uredbe o Hrvatskoj narodnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Autorica je istražila da se u navedenom nacrtu po prvi puta koristi naziv „knjižničar“ umjesto do tada spomenutog „bibliotekara“. Tijekom rata nisu zabilježene značajnije aktivnosti rada Društva, osim nekoliko dopisa tadašnjoj vlasti na temu poboljšanja statusa knjižničara, donošenju propisa za osnivanje pučkih knjižnica i prijedloga edukacija za nove knjižničare. Autorica kao značajan izvor navodi knjigu J. Badalića „ Za naše narodne knjižničarstvo“ u kojoj je po prvi put istaknuta potreba za uspostavljanjem formalnog školovanja i polaganjem knjižničarskih ispita.

Četvrto poglavlje donosi pregled razvoja knjižničarske profesije u razdoblju od 1945 do 1976. godine. Prvo poslijeratno razdoblje do 1953. godine karakterizira nedostatak prostora, knjiga i samih knjižničara, a odlikuje ga jačanje i prihvaćanje knjižnica kao kulturnih središta i prosvjetno-edukativnih ustanova. Autorica napominje kako je najvažniji događaj za razvoj profesije bilo osnivanje novog profesionalnog

udruženja Društva bibliotekara Hrvatske te donošenje „Pravilnika o pripravničkom stažu, stručnim ispitima i tečajevima za savezne službenike bibliotekarsko-arhivističke struke“. Drugo poslijeratno razdoblje, od 1953. do 1967. godine obilježila je standardizacija i klasifikacija stručnih poslova te „Pravilnik o ispitima“. Razdoblje do 1975. godine „okrunjeno“ je osnivanjem dvogodišnjeg, dodiplomskog studija na Katedri za bibliotekarstvo – Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.



**Slika 1. Naslovnica**

Autorica je u petom poglavlju knjige obradila tematiku modela edukacije knjižničara koji obuhvaćaju tečajeve za osposobljavanje djelatnika u knjižnicama, seminare, stručne ispite, osnivanje centra za postdiplomski studij bibliotekarstva, dokumentacije i informacijskih znanosti te osnivanje kolegija bibliotekarstva na Pedagoškoj akademiji u Rijeci. Kao početak formalnog fakultetskog školovanja knjižničara u Hrvatskoj naveden je osnutak Katedre za bibliotekarstvo na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

U šestom, sadržajno najopsežnijem poglavlju, autorica ističe važnost doprinosa hrvatskih knjižničarki kroz već obrađena povijesna razdoblja te ističe problematiku percepcije knjižničarstva kao isključivo ženske profesije. Autorica u istom poglavlju donosi bio-bibliografske podatke istaknutih hrvatskih knjižničarki

Ova publikacija daje čitatelju, povjesničaru, studentu knjižničarstva ili već formiranom knjižničaru uvid u oblikovanje knjižničarstva kao profesije sa stajališta profesionalnog obrazovanja te sustavno istražuje povijesni razvoj profesionalnog obrazovanja i društvenog statusa knjižničarske profesije koristeći pri tome bibliografske, stručne i arhivske izvore. Ova jedinstvena knjiga može dugi niz godina služiti kao jedan od glavnih izvora za istraživanje povijesti knjižničarstva kako struke tako i profesije.